

Winners of mind mapping contest awarded (2019). URL:
<https://www.police.gov.hk/offbeat/1127/eng/7543.html>

References (translated and transliterated)

- Concept of development of the English language in universities, as amended on 13.08.2019. URL: <https://mon.gov.ua/ua/news/mon-stvorilo-konceptiyu-rozvitku-anglijskoyi-v-universitetah-u-dodatku-riven-v1-obovyazkova-umova-vstupu-v2-vipusku-vikladannya-profilnih-disciplin-inozemnoyu-ta-movni-skriningi> (in Ukrainian)
- Concept of the educational reform in the Ministry of Internal Affairs of Ukraine, as amended on 25.11.2016. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/view/MVS675?an=1> (in Ukrainian)
- Blog of the Dubai Police. Professor Buzan presents his mind mapping at Dubai police (2014). URL: <https://m.facebook.com/dubaipolicehq.en/posts/668168699927335> (in English)
- Blog of the Purdue University. Learning technologies. Mind maps. (2020). URL: <https://www.pnw.edu/learning-technologies/mind-maps/> (in English)
- Buzan T., Buzan B. (1994) The mind map book. Dutton, New York, 1994. 322 p. (in English)
- Cambridge Dictionary. (2020). URL: <https://dictionary.cambridge.org/ru/словарь/английский/mind-map> (in English)
- Insight IAS (2018). URL: <https://www.insightsonindia.com/wp-content/uploads/2018/07/Police-Reforms.pdf> (in English)
- Oxford Dictionary (2020). URL: <https://www.oxfordlearnersdictionaries.com/definition/english/mind-map> (in English)
- Winners of mind mapping contest awarded (2019). URL: <https://www.police.gov.hk/offbeat/1127/eng/7543.html> (in English)

УДК 378:7.012

DOI: [https://doi.org/10.35387/od.2\(16\).2019.107-116](https://doi.org/10.35387/od.2(16).2019.107-116)

Полтавець Наталія Вікторівна – аспірантка Київської державної академії декоративно-прикладного мистецтва і дизайну імені Михайла Бойчука

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-7124-2999>

E-mail: natalka.arts@gmail.com

СУЧАСНИЙ СТАН РОЗВИНЕНOSTІ ТВОРЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ МАЙБУТНІХ ХУДОЖНИТКІВ ДЕКОРАТИВНО- ПРИКЛАДНОГО МИСТЕЦТВА

Анотація. У публікації висвітлено сучасний стан розвиненості творчого потенціалу майбутніх художників декоративно-прикладного мистецтва в процесі вивчення фахових дисциплін у закладах вищої

освіти. На основі використання методів анкетування, узагальнення, систематизації, зіставлення, аналізу виконаних навчальних та навчально-творчих робіт студентів I курсу, висвітлено результати дослідження сучасного стану розвиненості творчого потенціалу майбутніх художників декоративно-прикладного мистецтва у Київській державній академії декоративно-прикладного мистецтва і дизайну імені Михайла Бойчука. З метою отримання об'єктивних відомостей анкетування, нами враховувалась і порівнювалась думка майбутніх художників декоративно-прикладного мистецтва з думкою експертів. В якості експертів було залучено 17 викладачів фахових дисциплін, що є професійними художниками, членами Національної спілки художників України, що мають почесні звання заслужених і народних художників, діячів мистецтв України. Порівняння отриманих даних уможливорює висновок про те, що думка майбутніх художників декоративно-прикладного мистецтва щодо їхнього рівня розвиненості творчого потенціалу децю завищена. Експерти наголошують, що студенти не володіють необхідними професійними професійно-художніми знаннями, вміннями і навичками, не мають достатньої художньо-творчої мотивації та творчої активності. Проведене дослідження щодо аналізу сучасного стану розвиненості творчого потенціалу майбутніх художників декоративно-прикладного мистецтва свідчить про його низький рівень, що негативно впливає на якість професійної навчально-творчої діяльності в закладі вищої освіти.

Ключові слова: творчий потенціал, творча діяльність, майбутні художники декоративно-прикладного мистецтва.

Poltavets Natalia – post-graduate student of the Kyiv State Academy of Decorative Arts and Design named after Mikhail Boychuk
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-7124-2997>
E-mail: natalka.arts@gmail.com

CURRENT STATE OF DEVELOPMENT OF THE CREATIVE POTENTIAL OF FUTURE ARTISTS OF DECORATIVE AND APPLIED ART

Abstract. The publication highlights the current state of development of creative potential of future artists of arts and crafts in the process of studying professional disciplines in institutions of higher education. On the basis of using the methods of questioning, generalization, systematization, comparison, analysis of completed educational and educational-creative works of students of the 1st year, the results of the study of the current state of development of creative potential of future artists of decorative and applied art in the Kyiv State Academy of Decorative and Applied Arts named after Mikhail Boychuk are highlighted. In order to obtain objective survey information, we considered and compared the opinion of future artists of applied arts with the opinion of experts. As experts were involved 17 teachers of professional disciplines, who are

professional artists, members of the National Union of Artists of Ukraine, with honorary titles of Honored and Folk Artists, Artists of Ukraine. The comparison of the obtained information makes it possible to conclude that the opinion of the future artists of arts and crafts regarding their level of development of creative potential is somewhat overstated. Experts emphasize that students do not have the necessary professional professional and artistic knowledge, skills, do not have sufficient artistic and creative motivation and creative activity. The conducted research on the analysis of the current state of development of creative potential of future artists of arts and crafts shows its low level, which influences the decline of professional educational and creative activity in higher education.

Key words: *creative potential, creative activity, future artists of arts and crafts.*

Постановка проблеми, її актуальність. На сучасному етапі реформування системи мистецької освіти актуальною є проблема підготовки художників декоративно-прикладного мистецтва здатних до активної мистецької діяльності, творчої художньо-творчої самореалізації і саморозвитку. Разом з тим, художник декоративно-прикладного мистецтва має оволодіти комплексом професійних компетентностей, бути готовим до втілення інноваційних художніх ідей і замислів, реалізації мистецьких продуктів.

З огляду на зазначене вище, актуальною проблемою в організації мистецької діяльності є виявлення сучасного стану розвиненості творчого потенціалу майбутніх художників декоративно-прикладного мистецтва у процесі вивчення фахових дисциплін у закладах вищої освіти.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми розвитку творчого потенціалу присвячені численні дисертаційні дослідження: *вчителя музичного мистецтва* присвячене дисертаційне дослідження А.П. Лавринця (2019), *художньо-творчого потенціалу учнів старших класів у шкільному дизайн-освітньому середовищі* приділяла увагу І. Станько (2005), *розвиток творчого потенціалу майбутніх педагогів професійного навчання* у процесі навчально-дослідницької діяльності у закладах вищої освіти вивчався Ю. Осколковою (2009), Н. Соловйовою (дизайн-освіта) (2010); *формування творчого потенціалу майбутніх лікарів* у процесі професійної підготовки розглядалося Р. Слухенською (2016), *педагогічні умови самореалізації художньо-творчого потенціалу та духовно-творчого потенціалу майбутніх художників-педагогів* виявлено Г. Гладішевим (2000), О. Базильовим (2005), *графічних дизайнерів* – Цзя Яочен (2017).

Водночас нами не виокремлено праць в яких би комплексно висвітлювалася проблема розвитку творчого потенціалу майбутніх художників декоративно-прикладного мистецтва у процесі вивчення фахових дисциплін.

Мета статті – на основі використання методів анкетування, аналізу

виконаних навчальних та навчально-творчих робіт студентів I курсу, узагальнення, систематизації, зіставлення, висвітлити результати дослідження сучасного стану розвиненості творчого потенціалу майбутніх художників декоративно-прикладного мистецтва (далі – ДПМ).

Виклад основного матеріалу дослідження. Для оцінювання сучасного стану розвиненості творчого потенціалу майбутніх художників ДПМ, визначення форм і методів її подальшого розвитку нами було залучено 48 студентів I курсу навчання факультету декоративно-прикладного мистецтва Київської державної академії декоративно-прикладного мистецтва і дизайну імені Михайла Бойчука (далі – академія) (табл. 1), які до навчання в академії здобували художню підготовку в початкових спеціалізованих мистецьких навчальних закладах позашкільної освіти – дитячих художніх школах, або на підготовчих курсах до вступу на навчання в академію.

З метою визначення сучасного стану розвиненості творчого потенціалу майбутніх художників декоративно-прикладного мистецтва нами було творчо опрацьовано та адаптовано методики, положення з розвитку творчого потенціалу та творчої обдарованості, запропоновані В.О. Моляко, О.Л. Музиною та О.І. Кульчицькою (Здібності, творчість, обдарованість: теорія, методика, результати досліджень. 2006, с. 259-268; с. 269-288).

З метою отримання об'єктивних відомостей анкетування, нами буде враховуватися і порівнюватися думка майбутніх художників декоративно-прикладного мистецтва з думкою експертів. В якості експертів було залучено 17 викладачів фахових дисциплін, що є професійними художниками, членами Національної спілки художників України, мають почесні звання заслужених і народних художників, діячів мистецтв України тощо (табл. 1).

Таблиця 1

Склад респондентів

Категорії опитуваних	Загальна кількість	%
Майбутні художники ДПМ	48	92,52
Експерти	17	7,48
Усього	65	100

На основі аналізу відомостей таблиці 1 можна стверджувати, що кількісний та якісний склад опитуваних студентів і залучених експертів (їх професійний творчий досвід, зміст і специфіка діяльності дають підстави стверджувати, що вибіркова сукупність є репрезентативною для генеральної сукупності – студентів – і має достатню надійність і валідність.

З метою з'ясування сучасного стану розвиненості творчого потенціалу, майбутнім художникам декоративно-прикладного мистецтва і експертам було запропоновано визначити ступінь їхньої задоволеності рівнем підготовленості до творчої діяльності. Так, на запитання «Висловіть

ступінь Вашого задоволення рівнем підготовленості до творчої діяльності майбутніх художників ДПМ», думка респондентів суттєво відрізняється.

З відомостей таблиці 2 ми можемо дійти висновку, що експерти максимально не задоволені рівнем підготовленості майбутніх художників ДПМ до творчої діяльності – 11,77%, незадоволені рівнем їх підготовленості до творчої діяльності – 59%, в свою чергу 29,5% – задоволені рівнем підготовленості і 0% – максимально задоволені. Разом з тим, проведене дослідження серед майбутніх художників ДПМ показало, що 3,85% опитуваних максимально задоволені своїм рівнем підготовленості до управлінської діяльності, задоволені – 43,24%, незадоволені – 39,98%, максимально задоволені – 8,02% і лише 4,73 слухачів на момент заповнення анкети ще не визначилися з відповіддю.

Таблиця 2

Ступінь задоволеності рівнем підготовленості майбутніх художників декоративно-прикладного мистецтва до творчої діяльності

Основні спеціально професійні якості та здатності	Категорії опитуваних	
	Майбутні художники ДПМ	Експерти
	%	%
Художньо-творче самовдосконалення	25,3	57,5
Творча компетентність	17,2	48,5
Духовність, альтруїзм, милосердя	24,1	53,7
Організаторські здатності у виконанні мистецьких проєктів у команді, підготовці виставок	18,2	48,6
Творча самореалізація	18,9	52,3

Отже, одержані результати з аналізу відомостей Таблиці 2 уможливають висновок про те, що експерти більш не задоволені рівнем підготовленості майбутніх художників ДПМ до творчої діяльності, ніж самі студенти. Це пояснюється тим, що експерти більш об'єктивно оцінюють значення високорозвиненого творчого потенціалу, оскільки самі провадять активну творчо-мистецьку діяльність і об'єктивно оцінюють його значення для реалізації професійної мистецької кар'єри.

На наше переконання, низька самокритичність майбутніх художників декоративно-прикладного мистецтва зумовлена тим, що в них спостерігається недостатній розвиток творчого потенціалу, оскільки вони ще не здобули відповідних професійних знань, умінь та навичок з фахових дисциплін, не оволоділи практичним досвідом здійснення творчої діяльності.

Водночас про низький рівень розвитку творчого потенціалу майбутніх студентів свідчать і академічні роботи з конструктивного рисунку, живопису. Недостатній рівень спостерігаються і в роботах творчого

характеру.

Підтвердженням цих відомостей є й інші результати нашого анкетування. Для цілісного визначення сучасного стану розвиненості творчого потенціалу майбутніх художників декоративно-прикладного мистецтва респондентам було запропоновано обрати і проранжувати не більше семи рис з основних спеціальних психічних, морально-етичних, професійних якостей і здатностей, що найточніше схарактеризовують особистість художника декоративно-прикладного мистецтва.

Вважаємо за доцільне акцентувати увагу на тому, що респондентами виокремлено такі основні інтелектуальні якості (табл. 3): інтерпретація, креативність мислення (25,3 – студенти і 56,8 – експерти); послідовність, критичність мислення (24,6% – студенти і 47,2% – експерти); уміння творчо підходити до розв'язання поставлених академічних завдань (29,9 % – студенти і 43,4 – експерти). Найменший відсоток у аналізованій групі якостей та вмінь майбутні художники обрали наявність художньої культури – 16,1%.

Таблиця 3

Основні інтелектуальні якості та вміння, які необхідні майбутнім художникам декоративно-прикладного мистецтва

Основні інтелектуальні якості та вміння	Категорії респондентів	
	Майбутні художники ДПМ	Експерти
	%	%
Інтерпретація, креативність мислення	25,3	56,8
Послідовність, критичність мислення	24,6	47,2
Уміння творчо підходити до розв'язання поставлених академічних завдань	29,9	43,4
Художня культура	16,1	64,7

Серед професійно-важливих творчих якостей майбутніх художників декоративно-прикладного мистецтва найбільший вибір мали (таблиця 4): оригінальність, креативність, інноваційність (21,7% – студенти і 42,6% – експерти); творча активність, працедатність та ініціативність (23,5% – студенти і 57,6% – експерти); художня спостережливість, уважність (16,3% – студенти і 48,7% – експерти); мотивація до художньо-творчої самореалізації, духовна мотивація (22,4% – студенти і 53,2% – експерти).

Таблиця 4

Основні професійно-важливі творчі якості та здатності, які необхідні майбутнім художникам декоративно-

прикладного мистецтва

Основні професійно-важливі творчі якості та здатності	Категорії опитуваних	
	Майбутні художники ДПМ	Експерти
	%	%
Оригінальність, креативність, інноваційність	21,7	42,6
Творча активність, працездатність та ініціативність	23,5	57,6
Художня спостережливість, уважність	16,3	48,7
Мотивація до художньо-творчої самореалізації, духовна мотивація	22,4	53,2

У групі спеціально професійних якостей і здатностей (табл. 5), студенти та експерти надали найбільшу перевагу художньо-творчому самовдосконаленню (25,3% – студенти і 57,5% – експерти); творчій компетентності (17,2% – студенти і 48,5% – експерти); духовності, альтруїзму і милосердю (24,1% – студенти і 53,7% – експерти); організаторським здатностям у виконання мистецьких проектів у команді, підготовці виставок (18,2% – студенти і 48,6% – експерти); творчій самореалізації (18,9% – студенти і 52,2 – експерти).

Таблиця 5

Основні спеціально-професійні якості і здатності, які необхідні майбутнім художникам декоративно-прикладного мистецтва

Основні спеціально професійні якості та здатності	Категорії опитуваних	
	Майбутні художники ДПМ	Експерти
	%	%
Художньо-творче самовдосконалення	25,3	57,5
Творча компетентність	17,2	48,5
Духовність, альтруїзм, милосердя	24,1	53,7
Організаторські здатності у виконанні мистецьких проектів у команді, підготовці виставок	18,2	48,6
Творча самореалізація	18,9	52,3

Важливим етапом визначення сучасного стану розвиненості творчого потенціалу майбутніх художників ДПМ є визначення студентами та експертами рівня своєї самооцінки якостей. Так, на питання «Здійсніть самооцінку Ваших якостей, як художника декоративно-прикладного

мистецтва із високорозвиненим творчим потенціалом», ми отримали результати, що мали суттєві розбіжності між респондентами (табл. 6; 7).

Таблиця 6

Самооцінка майбутніми художниками декоративно-прикладного мистецтва якостей художника ДПМ із високорозвиненим творчим потенціалом

Основні якості самооцінки, як художника ДПМ із високорозвиненим творчим потенціалом	Майбутні художники ДПМ %
Наявність творчих здатностей	27,3
Художньо-творча самореалізація	25,8
Розвинений творчий інтелект	21,5

Відповіді були такими: *майбутні художники декоративно-прикладного мистецтва* (табл. 6) – наявність творчих здатностей – 27,3%, художньо-творча самореалізація – 25,8%, розвинений творчий інтелект – 21,5%; *експерти* (табл. 7) – наявність творчих здатностей – 58,2%, художньо-творча самореалізація – 47,4%, розвинений творчий інтелект – 43,7%.

Таблиця 7

Самооцінка якостей, як художника ДПМ із високорозвиненим творчим потенціалом, які визначили експерти

Основні якості самооцінки, як художника ДПМ із високорозвиненим творчим потенціалом	Експерти %
Наявність творчих здатностей	58,2
Художньо-творча самореалізація	47,4
Розвинений творчий інтелект	43,7

Водночас експертами вивчалися академічні роботи та творчі завдання, виконані майбутніми художниками декоративно-прикладного мистецтва. Так, на думку експертів, 35% усіх аналізованих робіт характеризуються низьким рівнем професійного виконання (низький рівень композиційних умінь, відсутність просторового уявлення, недостатне володіння законами кольорознавства, незнання основ пластичної анатомії тощо); у 47% робіт спостерігався середній рівень художнього виконання і лише у 18% виконаних робіт експерти відзначили високий рівень творчого виконання (дотримання законів композиції і кольорознавства, конструктивної побудови, інтерпретація академічних постановок тощо).

Висновки та перспективи подальших досліджень. Під час опитування респонденти визначили такі основні недоліки в організації їх творчо-професійної підготовки в Київській державній академії декоративно-

прикладного мистецтва і дизайну імені Михайла Бойчука: відсутність належних умов для самостійної підготовки студентів до занять з фахових дисциплін; недостатня кількість навчальних посібників і методичних рекомендацій з питань творчого саморозвитку в електронному вигляді з фахових дисциплін; відсутність у деяких науково-педагогічних працівників досвіду викладання в закладах вищої освіти мистецького профілю (*майбутні художники декоративно-прикладного мистецтва*); низький рівень знання основ академічного рисунку, композиції кольорознавства після здобуття початкової художньої підготовки в початкових спеціалізованих мистецьких навчальних закладах позашкільної освіти – дитячих художніх школах, або на підготовчих курсах до вступу на навчання в академію; недостатній рівень знань з фахових дисциплін; низьку мотивацію студентів до художньо-творчої самореалізації; відсутність необхідних навчально-методичних комплексів із забезпечення розвитку творчого потенціалу майбутніми художниками декоративно-прикладного мистецтва тощо (*експерти*). Порівняння отриманих свідчить про те, що думка майбутніх художників декоративно-прикладного мистецтва щодо їх творчого потенціалу дещо завищена. Експерти наголошують, що студенти не володіють необхідними професійно-художніми знаннями, вміннями і навичками, не мають достатньої художньо-творчої мотивації та творчої активності.

Проведене дослідження свідчить про низький рівень розвиненості творчого потенціалу майбутніх художників декоративно-прикладного мистецтва, що негативно позначається на якості професійної навчально-творчої діяльності в закладі вищої освіти. Одержані результати експерименту щодо сучасного стану розвиненості творчого потенціалу майбутніх художників ДПМ свідчать, що їх професійна навчально-творча підготовка є недостатньою як на теоретичному, так і на практичному рівнях, та спонукає до пошуку форм, методів, педагогічних умов розвитку творчого потенціалу майбутніх художників декоративно-прикладного мистецтва.

Серед подальших напрямів наукового дослідження виокремимо обґрунтування теоретичних і методичних засад розвитку творчого потенціалу майбутніх художників декоративно-прикладного мистецтва у закладах вищої освіти, а також в умовах неформальної освіти.

Список використаних джерел

- Гладышев, Г. М. (2000). *Педагогические условия духовно-творческого потенциала будущего художника-педагога*: дисс. ... канд. пед. н.: 13.00.01. Оренбург, 204.
- Здібності, творчість, обдарованість: теорія, методика, результати досліджень.* (2006). Ред. В. О. Моляко, О. Л. Музики. Житомир: Рута, 320.
- Цзя, Яочен. (2017). *Розвиток творчого потенціалу майбутніх фахівців з графічного дизайну у професійній підготовці*: дис. ... канд. пед. н:

13.00.04. К., 225.

References (translated and transliterated)

- Gladyshev, G. M. (2000). *Pedagogical conditions of the spiritual and creative potential of the future artist-teacher*. diss. ... kand. ped. n.: 13.00.01. Orenburg, 204.
- Abilities, creativity, giftedness: theory, methodology, research results* (2006). Za red. V. O. Moliako, O. L. Muzyky. Zhytomyr: Vyd-vo Ruta, 320.
- Czzya, Yaochen. (2017). *Developing the creative potential of future graphic design professionals in training*: dy's. kand. ped. n: 13.00.04 – teoriya i metody' ka profesijnoyi osvity, K., 225 s.

УДК 330.46

DOI: [https://doi.org/10.35387/od.2\(16\).2019.116-122](https://doi.org/10.35387/od.2(16).2019.116-122)

Sikora Jan – adiunkt w Katedrze Pedagogiki Pracy i Andragogiki, Instytut Pedagogiki w Akademii Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej w Warszawie

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-3096-6765>

E-mail: jan.sikora@interia.eu

EDUKACYJNE ASPEKTY TWORZENIE KAPITAŁU LUDZKIEGO JAKO KLUCZOWEGO ZASOBU PRZEDSIĘBIORSTWA

Сікора Ян – доцент кафедри праці та андрагогічної педагогіки Інституту педагогіки Академії спеціальної освіти Марії Гжегожевської у Варшаві

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-3096-6765>

E-mail: jan.sikora@interia.eu

ПЕДАГОГІЧНІ ЗАСАДИ РОЗВИТКУ ЛЮДСЬКОГО КАПІТАЛУ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Анотація. У статті обґрунтовано актуальність порушеної проблеми. Автор аналізує можливості використання освітнього потенціалу організації в процесі розвитку людського капіталу на підприємстві. На основі досліджень, проведених на великому підприємстві, що входить до міжнародної корпорації, представлена система професійного розвитку працівників. Наукове дослідження показує, що сучасне велике підприємство є організацією, персонал якої усвідомлює важливість впливу людського капіталу на ефективність діяльності компанії. Спосіб формування системи професійного розвитку працівників вказує на те, що кожне підприємство застосовує принципи, характерні для діяльності організації, що навчається. Це означає, що система набуття та передачі нових знань не є сферою вузької групи